

دانشکده‌ی کشاورزی و منابع طبیعی
گروه آموزشی منابع طبیعی

پایان‌نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته مهندسی منابع طبیعی گرایش مرتعداری

عنوان:

تعیین ارزش‌های حفاظتی و تفریحی تفرجگاه جنگلی اندبیل

اساتید راهنما:

دکتر فرشاد کیوان بهجو

دکتر اردوان قربانی

اساتید مشاور:

مهندس میکائیل بدرزاده

دکتر مهدی معمري

پژوهشگر:

محسن امیری

تابستان ۱۳۹۶

نام خانوادگی دانشجو: امیری	نام: محسن
عنوان پایان‌نامه: تعیین ارزش‌های حفاظتی و تفریحی تفرجگاه جنگلی اندبیل	
استاد راهنما: دکتر فرشاد کیوان بهجو-دکتر اردوان قربانی استاد مشاور: مهندس میکائیل بدرزاده -دکتر مهدی معمري	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	رشته: مهندسی منابع طبیعی
گرایش: مرتعداری	دانشگاه محقق اردبیلی
دانشکده‌ی کشاورزی و منابع طبیعی	
تاریخ دفاع: ۹۶/۶/۲۸	تعدادصفحات: ۹۴
<p>چکیده</p> <p>بی شک لازمه برنامه ریزی صحیح جهت توسعه هر کشوری داشتن اطلاعات درست اقتصادی در حوزه های مختلف است. این تحقیق با هدف ارزشگذاری حفاظتی تفرجی تفرجگاه جنگلی اندبیل شهرستان خلخال انجام شده است. روش نمونه گیری با استفاده از پرسش نامه و پیمایش زمینی بوده است. بدین منظور تعداد ۳۸۴ پرسشنامه بین تفرج گران و بازدید کنندگان از منطقه مورد مطالعه توزیع و پس از تکمیل جمع آوری شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش آماری رگرسیون لججیت استفاده شد. نتایج مطالعه نشان داد که متغیرهای سطح تحصیلات، درآمد و تأهل، نگرش زیست محیطی، فاصله از تفرجگاه، بر میزان تمایل به پرداخت بازدید کنندگان تفرجگاه جنگلی اندبیل اثر معنی داری دارند که در این میان تحصیلات، تأهل، فاصله از تفرجگاه، نگرش زیست محیطی و درآمد دارای اثر منفی می باشند. درکل مدل لججیت براساس روش حداکثر درست نمایی نشان داد که تمایل به پرداخت هر بازدید کننده ۱۳۲۵۴ ریال می باشد. در یک نتیجه گیری کلی می توان چنین بیان کرد لازمه استفاده بهینه از منابع زیست محیطی، برنامه ریزی علمی و درست می باشد که خود برنامه ریزی صحیح نیازمند ارزشگذاری منابع زیست محیطی است.</p>	
<p>کلیدواژه‌ها: تفرجگاه، ارزشگذاری مشروط، تمایل به پرداخت، جنگل اندبیل، شهرستان خلخال</p>	

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات پژوهش	
۲-۱-۱	مقدمه
۴-۲-۱	بیان مسأله
۷-۳-۱	ضرورت انجام پژوهش
۱۱-۴-۱	فرضیه های مطرح شده
۱۲-۵-۱	سؤال های پژوهش
۱۲-۶-۱	اهداف تحقیق
۱۳-۷-۱	تعریف مفاهیم و اصطلاحات پژوهش
۱۳-۷-۱-۱	تمایل به پرداخت (مفهومی):
۱۳-۷-۱-۲	تمایل به پرداخت (عملیاتی):
۱۳-۸-۱	قلمرو مکانی و زمانی تحقیق
۱۴-۹-۱	محدودیت های تحقیق
فصل دوم: مبانی نظری تحقیق	
۱۷-۱-۲	مقدمه
۱۸-۲-۲	ارزشگذاری اقتصادی منابع طبیعی
۱۸-۲-۲-۱	مفهوم ارزش
۱۸-۲-۲-۲	نظریه ارزش در علم اقتصاد
۱۹-۲-۲-۳	مفهوم ارزش گذاری اقتصادی
۲۰-۳-۲	منابع طبیعی و ارزش های اقتصادی
۲۰-۴-۲	ارزش اقتصادی و تمایل به پرداخت افراد
۲۱-۴-۲-۱	فرجام گرائی
۲۲-۴-۲-۲	نظریه های عدالت
۲۲-۴-۲-۳	پیروی از قراردادهای اجتماعی
۲-۴-۴-۴	حقوق

Error! Bookmark not defined.

صفحه	عنوان
۲۳	۲-۴-۵- بهره‌مندی یکسان از منابع
۲۳	۲-۴-۶- مساوات طلبی محض
۲۵	۲-۴-۷- اخلاقیات زیستی
۲۶	۲-۵- ارزشگذاری اقتصادی مواهب طبیعی و کشورهای در حال توسعه
۲۷	۲-۶- ضرورت ارزشگذاری
	Error! Bookmark not defined. ۲-۷- دیدگاه های ارزشگذاری
	Error! Bookmark not defined. ۲-۷-۱- ارزشگذاری تأثیرات
۲۸	۲-۷-۲- روش ارزشگذاری نسبی
	Error! Bookmark not defined. ۲-۷-۳- روش ارزشگذاری کلی
۲۸	۲-۸-۱- چهارچوب های اقتصادی مورد استفاده در ارزشگذاری
۲۸	۲-۸-۱-۱- چهارچوب آمایش سرزمین
۲۹	۲-۸-۲- چهارچوب ارزیابی اثرات توسعه بر محیط زیست
	Error! Bookmark not defined. ۲-۸-۳- چهارچوب تحلیل هزینه سود
۲۹	۲-۸-۴- چهارچوب تحلیل هزینه تأثیر
۲۹	۲-۸-۵- چهارچوب تحلیل چند معیاری
۳۰	۲-۸-۶- چهارچوب تحلیل مخاطره سود
۳۰	۲-۸-۷- چهارچوب تحلیل گزینه
۳۰	۲-۸-۸- چهارچوب اقتصادی کلان و مدل‌های رفتاری
۳۰	۲-۹-۱- انواع ارزش های اقتصادی
۳۰	۲-۹-۱-۱- ارزش های استفاده‌های مستقیم
۳۱	۲-۹-۲- ارزش های غیر مصرفی
۳۱	۲-۹-۲-۱- ارزش وجودی
۳۱	۲-۹-۲-۲- ارزش میراثی (نسل های آینده)
۳۱	۲-۱۰- روش های ارزشگذاری منابع زیست محیطی
۳۳	۲-۱۰-۱- تکنیک های مبتنی بر قیمت بازار یا تمایل به پرداخت آشکار شده

۲-۱۰-۲- تکنیک های مبتنی بر بازارهای جانشین یا تمایل به پرداخت نسبت داده شده ۳۵

صفحه	عنوان
۳۶	۲-۱۰-۲-۱- روش های یا هزینه خسارت اجتناب شده، هزینه جایگزین و هزینه جانشین.....
Error! Bookmark not defined.	۲-۱۰-۳- روش تمایل به پرداخت بیان شده.....
Error! Bookmark not defined.	۲-۱۰-۴- روش ارزشگذاری مشروط.....
Error! Bookmark not defined.	۲-۱۰-۵- روش منافع.....
37	۲-۱۱- مراحل ارزشگذاری.....
38	۲-۱۲- پیشینه‌ی پژوهش.....

فصل سوم: مواد و روش تحقیق

Error! Bookmark not defined.	۳-۱- مقدمه.....
۴۷	۳-۲- روش پژوهش.....
۴۷	۳-۳- جامعه آماری.....
۴۷	۳-۴- حجم نمونه.....
۴۸	۳-۵- روشها و ابزار گرد آوری اطلاعات.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۵-۱- مطالعات کتابخانه ای.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۵-۲- پژوهش های میدانی.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۶- روایی و پایایی پژوهش.....
Error! Bookmark not defined.	۳-۶-۱- تعیین روایی پژوهش.....
۵۰	۳-۶-۲- تعیین پایایی پژوهش.....
۵۱	۳-۷- روش پژوهش.....
۵۳	۳-۸- الگوی برآورد تمایل به پرداخت (CVM).....

فصل چهارم: تحلیل داده ها

۵۸	۴-۱- مقدمه.....
Error! Bookmark not defined.	۴-۲- توصیف متغیرهای تحقیق.....
Error! Bookmark not defined.	۴-۲-۱- توصیف ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان.....

۲-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس وضعیت سرپرست خانواده **Error! Bookmark not defined.**

صفحه	عنوان
۶۲	۳-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلات Error! Bookmark not defined.
۶۲	۴-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس وضعیت تأهل Error! Bookmark not defined.
۶۴	۵-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس درآمد خانوار Error! Bookmark not defined.
۶۴	۶-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس تعداد افراد خانوار Error! Bookmark not defined.
۶۴	۷-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس وضعیت شغلی Error! Bookmark not defined.
۶۴	۸-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس وضعیت عضویت سازمان محیط زیست Error! Bookmark not defined.
۶۸	۹-۲-۴- توصیف فراونی پاسخگویان بر اساس وضعیت حق عضویت ماهانه Error! Bookmark not defined.
۶۸	۳-۴- آزمون نرمال بودن داده ها Error! Bookmark not defined.
۶۹	۴-۴- آزمون فرضیات Error! Bookmark not defined.

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۷۶	۱-۵- مقدمه Error! Bookmark not defined.
۷۶	۲-۵- خلاصه تحقیق Error! Bookmark not defined.
۸۰	۳-۵- نتیجه گیری کلی Error! Bookmark not defined.
۸۲	۴-۵- پیشنهادهای کاربردی Error! Bookmark not defined.
۸۳	۵-۵- پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده Error! Bookmark not defined.
۸۳	۶-۵- محدودیت های تحقیق Error! Bookmark not defined.
۸۴	منابع Error! Bookmark not defined.

فهرست نمودارها

عنوان	صفحه
نمودار (۱-۴) نمودار جنسیت	۵۹
Error! Bookmark not defined. نمودار (۲-۴) وضعیت سرپرست خانواده	
Error! Bookmark not defined. نمودار (۳-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلات	
Error! Bookmark not defined. نمودار (۴-۴) وضعیت تأهل	
Error! Bookmark not defined. نمودار (۵-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس درآمد خانوار	
Error! Bookmark not defined. نمودار (۶-۴) تعداد افراد خانوار	
نمودار (۷-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس وضعیت شغلی.....	۶۵
نمودار (۸-۴) وضعیت سازمان محیط زیست	۶۶
Error! Bookmark not defined. . نمودار (۹-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس وضعیت حق عضویت ماهانه	

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
تصویر (۱-۱) تصویری از موقعیت جغرافیایی تفرجگاه جنگلی اندبیل.....	۱۳
تصویر (۲-۱) تصویری از آلاچیق ها و امکانات تفرجگاه جنگلی اندبیل	۱۴

فهرست جدول ها

عنوان	صفحه
جدول (۱-۳) مشخصه های نکویی برآزش پرسشنامه	۵۰
جدول (۱-۴) توزیع پاسخگویان برحسب جنسیت	۵۹
جدول (۲-۴) توزیع پاسخگویان براساس وضعیت سرپرست	۶۰
Error! Bookmark not defined. جدول (۳-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس سطح تحصیلات	
Error! Bookmark not defined. جدول (۴-۴) توزیع پاسخگویان برحسب وضعیت تأهل	
Error! Bookmark not defined. جدول (۵-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس درآمد خانوار	
Error! Bookmark not defined. جدول (۶-۴) توزیع پاسخگویان براساس تعداد افراد خانوار	
Error! Bookmark not defined. جدول (۷-۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر اساس وضعیت شغلی	
Error! Bookmark not defined. جدول (۸-۴) توزیع پاسخگویان براساس وضعیت عضویت سازمان محیط زیست	
جدول (۹-۴) وضعیت حق عضویت ماهانه از دیدگاه بازدید کنندگان جنگل اندبیل	۶۷
Error! Bookmark not defined. جدول (۱۰-۴) نتایج مربوط به نرمال بودن داده ها	
جدول (۱۱-۴) نتایج حاصل از برآورد الگوی لوجیت جهت محاسبه رابطه درآمد، اندازهی خانوار، وضعیت سنی، جنسیت، تحصیلی در ارزش تفرجی جنگل اندبیل	
Error! Bookmark not defined. جدول (۱۲-۴) نتایج حاصل از برآورد الگوی لوجیت جهت محاسبه رابطه بین فاصله از تفرجگاه و تمایل به پرداخت در تفرجگاه جنگل اندبیل	۷۳

فصل اول

کلیات پژوهش

۱-۱- مقدمه

محیط‌زیست مهم‌ترین مؤلفه‌ی زیست انسان‌ها محسوب می‌گردد، اما تاکنون ارزش‌های واقعی آن به درستی مشخص نشده است. ارزش‌گذاری کارکردها^۱ و خدمات غیر بازاری منابع طبیعی و محیط‌زیست به دلایل زیادی از جمله شناخت و درک منافع محیط‌زیستی و اکولوژیکی توسط انسان‌ها، ارائه مسائل محیط‌زیستی کشور به تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان، فراهم آوردن ارتباط میان سیاست‌های اقتصادی و درآمدهای طبیعی، سنجش نقش و اهمیت منابع محیط‌زیستی در حمایت از رفاه انسانی و توسعه‌ی پایدار^۲، تعدیل و اصلاح مجموعه محاسبات مالی مانند تولید ناخالص ملی و جلوگیری از تخریب و بهره‌برداری بی‌رویه منابع طبیعی مهم می‌باشد (خداوردی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۷).

در این راستا ارزش‌گذاری کارکردهای زیست‌محیطی و گردشگری برای تصحیح تصمیمات اقتصادی که اغلب به منابع زیست‌محیطی و گردشگری به عنوان کالا و خدمات رایگان می‌نگرند، گام مهمی محسوب می‌گردد. همچنین شناخت و فهم منافع زیست‌محیطی، تبیین و ارائه مسائل زیست‌محیطی کشور به برنامه‌ریزان جهت تصمیم‌گیری‌های مناسب، سنجش نقش و اهمیت منابع زیست‌محیطی در حمایت از رفاه انسانی و توسعه پایدار، جلوگیری از بسیاری از فعالیت‌های تهدیدکننده محیط‌زیست، تعدیل و اصلاح حساب‌های ملی مانند تولید ناخالص ملی و جلوگیری از تخریب و بهره‌برداری بی‌رویه

1. Valuation functions
2. Sustainable development

منابع طبیعی از دیگر دلایل ارزش‌گذاری کارکردهای زیست‌محیطی و گردشگری می‌باشند (آشیم^۱، ۲۰۰۰ و گائو و همکاران^۲، ۲۰۰۱).

در بحث‌های ارزش‌گذاری اقتصادی منابع طبیعی و محیط زیست روش‌های مختلفی به کار گرفته می‌شوند که از میان آن‌ها، روش ارزش‌گذاری مشروط^۳ عموماً به عنوان یکی از ابزارهای استاندارد و انعطاف‌پذیر برای اندازه‌گیری ارزش‌های غیر مصرفی^۴ و ارزش‌های مصرفی غیر بازاری^۵ منابع زیست‌محیطی به کار می‌رود. روش ارزش‌گذاری مشروط تلاش می‌کند تا تمایل به پرداخت افراد^۶ را در سناریوهای بازار فرضی معین تعیین نماید. به بیان دیگر، اساساً این روش تلاش نموده تا تعیین نماید که چگونه پاسخگویان در سناریوهای بازار فرضی مطمئن، راضی به پرداخت هستند. این بازار فرضی^۷ از طریق توزیع پرسشنامه در میان جامعه مورد نظر ایجاد می‌شود و از این طریق، تمایل به پرداخت افراد برای کالای مورد بررسی تعیین می‌شود. روش ارزش‌گذاری مشروط، ابتدا توسط کریاسی - وانتراپ در سال ۱۹۴۷ پیشنهاد شد، ولی دیویس برای اولین بار در سال ۱۹۶۳ به طور تجربی از این روش استفاده کرد (فتاحی، ۱۳۸۹؛ مولائی و همکاران، ۱۳۸۸).

از بین روش‌های مختلف استخراج در ارزش‌گذاری مشروط، روش انتخاب دوگانه^۸ مورد توجه ویژه-ویژه‌ای واقع شده است که این روش، اولین بار توسط بیشاپ و هبرلین در سال ۱۹۷۹ ارائه شد. در کل، دو نوع روش انتخاب دوگانه وجود دارد: انتخاب دوگانه یک بعدی^۹ و انتخاب دوگانه دو بعدی^{۱۰} که اولین بار کارسون و هانمن در سال ۱۹۸۵ روش انتخاب دوگانه را تعدیل و اصلاح نموده و نتیجه آن، روش انتخاب دوگانه دو بعدی بود. به طور کلی، مطالعات زیادی با استفاده از این دو روش انجام شده است. اما برخلاف مطالعات داخلی، در مطالعات خارجی بیشتر از روش انتخاب دوگانه یک بعدی استفاده

1. Ashim

۲. Guo et al.

۳. Contingent valuation method

۴. Non use values

۵. Non market use values

۶. WTP

۷. Hypothetical market

۸. Dichotomous choice

۹. Single bounded dichotomous choice

۱۰. Double bounded dichotomous choice

شده است. در ایران نیز تعداد کمی مطالعه وجود دارد که از روش انتخاب دوگانه یک بعدی استفاده نموده اند (فتاحی، ۱۳۸۹؛ مولائی و همکاران، ۱۳۸۸).

بنابراین در سال‌های اخیر اقتصاددانان منابع طبیعی به ارزش‌گذاری و سنجش نقش منابع طبیعی در تأمین رفاه انسان پرداخته و پیشرفت قابل ملاحظه‌ای در ارزش‌گذاری خدمات زیست‌محیطی به دست آورده‌اند. تفرجگاه اندبیل یک میراث طبیعی و از جمله تفرجگاه‌های مهم در سطح منطقه‌ای و ملی هستند. این جنگل‌ها از سایت‌های مهم گردشگری شهر خلخال محسوب می‌شوند. این منطقه به دلیل داشتن آب و هوای معتدل به عنوان یک منطقه تفرجی برای مردم منطقه و گردشگران ارزش بالایی دارد. کمیابی چنین منابعی از یک طرف و کمبود منابع مالی برای احیاء و ایجاد محیط‌های تفرجی از طرف دیگر، مدیریت منابع طبیعی را به سوی ارزش‌گذاری این منابع و استفاده از مشارکت مردم در جهت حفظ و احیاء این منابع سوق می‌دهد.

۱-۲- بیان مسأله

ارزش‌گذاری کارکردها^۱ و خدمات غیر بازاری محیط زیست به دلایل زیادی از جمله شناخت و درک منافع محیط‌زیستی و اکولوژیکی توسط انسان‌ها، ارائه مسائل محیط‌زیستی کشور به تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان، فراهم آوردن ارتباط میان سیاست‌های اقتصادی و درآمدهای طبیعی، سنجش نقش و اهمیت منابع محیط زیستی در حمایت از رفاه انسانی و توسعه پایدار^۲، تعدیل و اصلاح مجموعه محاسبات مالی مانند تولید ناخالص ملی و جلوگیری از تخریب و بهره‌برداری بی رویه منابع طبیعی مهم می‌باشد (خداوردی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۷). به علاوه ایجاد جامعه‌ای سالم و سازنده برای تداوم پیشرفت و توسعه اقتصادی نیاز به ایجاد و توسعه مناطق توریستی جهت پاسخ به تقاضای روزافزون نیاز تفرجی انسان‌ها دارد. با گسترش شهرها و تخریب زیستگاه‌های طبیعی، نیاز به فضای سبز برای ایجاد تعادل اکولوژیک، روز به روز افزایش می‌یابد. منابع زیست‌محیطی در اقتصاد ملی و توازن‌های زیست‌محیطی و ایجاد روحیه نشاط در انسان نقش زیادی دارد. در عین حال فضای سبز یکی از مهمترین سیستم‌های حیات بخش انسان به شمار می‌رود. لذا نیاز به توسعه و احداث پارک‌های جنگلی و تفرجگاه‌های طبیعی برای جذب

1. Valuation functions
2. Sustainable development

گردشگر، ایجاد درآمد، گذران اوقات فراغت، تمدد اعصاب، حفاظت از منابع و ذخایر بیش از پیش احساس می‌شود.

فراغت یکی از زمینه‌ها برای پدید آوردن انسانی با ارزش‌های روانی و عاطفی والاتر و فرهنگ سرشارتر است که باید همسان با نیازهای طبیعی و انسانی هر فرد شناخته شود و ابزارهای بهره‌وری از آن نیز فراهم آید. غرق شدن در زندگی روزانه و پرداختن به دشواری‌های مختلف که لازمه گذران عادی زندگی است، اگر همه عمر آدمی را در برگیرد، نه تنها منشأ غبن و افسوس است بلکه توان‌فرسا نیز می‌باشد. چاره این امر اساسی بهره‌گیری از زمان فراغت است (نخعی، ۱۳۸۸).

منابع طبیعی بخشی از عوامل ایجاد فراغت و تولید در جامعه را تشکیل می‌دهد که همراه با سایر عوامل از قبیل کار و سرمایه، برای تولید کالاها و خدمات مورد نیاز بشر به کار گرفته می‌شود. تداوم و میزان موجودی برخی منابع تجدید شونده از قبیل جنگل و مرتع، جمعیت پرندگان، حیات وحش و خاک‌های کشاورزی، به میزان و ماهیت فعالیت بشر وابسته است (ترک‌نژاد و همکاران، ۱۳۷۴).

توسعه اقتصادی بدون منابع طبیعی غیرممکن است، منابع طبیعی تجدیدشونده به عنوان نهاده، بستر فعالیت‌های کشاورزی بوده و به عنوان ستاده، بخش قابل توجهی از تولید ناخالص بخش کشاورزی را تشکیل می‌دهد. سرمایه‌گذاری در منابع طبیعی تجدیدشونده، افزایش تولیدات در سطح این منابع را به دنبال دارد. با افزایش تولیدات منابع طبیعی، تولید و ارزش افزوده^۱ بخش کشاورزی در محاسبه درآمد ملی کشور نیز افزایش می‌یابد (خلیلیان، ۱۳۷۹).

ارزش‌گذاری اقتصادی^۲ به عنوان ابزاری برای تمایز میان استفاده‌ی ناکارآمد از کالاها و خدمات زیست‌محیطی و پی بردن به ارزش واقعی این منابع در فرآیند تصمیم‌سازی در مدیریت زیست‌محیطی است که به مدیریت خوب نیز منجر می‌شود (خداوردی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۷).

ارزش اقتصادی طبیعت و همچنین رابطه‌ی آن با سلامت و رفاه انسان نشان می‌دهد، در آینده فرصت‌های زیادی برای تلاش‌های تحقیقاتی در این خصوص فراهم می‌گردد و ما به مرور ادبیاتی مبتنی

1. Value Added
2. Economic valuation

بر ارزش طبیعت و رفاه زندگی و ارائه طرح‌هایی کلی و طبقه‌بندی شده در خصوص ارزش اقتصادی بالقوه‌ی طبیعت در ارتباط با رفاه انسان را شاهد خواهیم بود (کاتلین^۱، ۲۰۱۵).

اکوسیستم‌های طبیعی ارزش‌های بسیاری برای بشر فراهم می‌کنند، به طور کلی می‌توان این ارزش‌ها را به ارزش‌های مستقیم^۲، غیرمستقیم^۳، ارزش انتخاب^۴، ارزش وجودی^۵ و ارزش میراثی^۶ تقسیم‌بندی کرد (توراس، ۲۰۰۰). متخصصان اقتصادی برای دستیابی به معیارهای تفرجگاهی مردم تلاش‌هایی را آغاز کرده‌اند که این تلاش‌ها نیازهای تفرجگاهی آینده و ارزش معیارهای کنونی را روشن می‌کند. به کارگرفتن چنین روش‌هایی همراه با پیش‌بینی قدرت بالقوه‌ی تفرجگاه‌ها، امکان ایجاد یک مرکز تفریحی را در آینده از نظر اقتصادی مشخص کرده و علاوه بر آن، با مقایسه‌ی سامانه‌های تفریحی درجه‌ی ضرورت آن‌ها را تعیین می‌کند (فتاحی، ۱۳۹۲).

با توجه به مباحث مطرح شده به منظور دستیابی به شرایطی برای استمرار تولید طی زمان (پایداری تولید)، باید ترکیب کیفی و کمی عوامل تولید، تکنولوژی تولید و بهره‌وری عوامل به طریقی انتخاب و مشخص گردد که اقتصاد را حداقل بر روی مرز امکانات تولید زمان نگهدارد.

حسابداری سبز^۷ و دخیل نمودن موجودی سرمایه‌های زیست محیطی در محاسبات اقتصادی نیز به همین منظور شکل گرفته تا ابتدا ارزیابی میزان سرمایه‌های زیست محیطی انجام شده و سپس امکان پایش آن طی زمان فراهم گردد. علاوه بر پایش مسیر رشد اقتصادی، ارزش‌گذاری اقتصادی منابع زیست محیطی، ابزاری برای واقعی نمودن تحلیل اقتصادی پروژه‌های سرمایه‌گذاری ارائه می‌دهد، تا قبل از شروع ساخت و بهره‌برداری از پروژه‌ها، امکان بررسی صرفه‌های اقتصادی در مقابل صرفه‌های مالی ممکن گردد.

تحلیل‌های اقتصادی و اجتماعی و بررسی کامل خواسته‌های مردم و همچنین پیش‌بینی نیازهای تفرجی و اوقات فراغت افراد، برای فراهم آوردن امکانات و تسهیلات لازم، امری بدیهی و الزامی

۱. Kathleen

۲. Direct values

۳. Indirect values

۴. Option value

۵. Existence value

۶. Bequest value

6. Green accounting

است. بنابراین، به منظور ارزیابی اقتصادی تفرجگاه‌ها، از شیوه‌های ارزش‌گذاری مختلفی مانند روش هزینه‌سفر^۱ (TCM)، روش ارزش‌گذاری مشروط^۲ (CVM)، روش هزینه جایگزین^۳ و روش هزینه فرصت^۴ استفاده می‌شود (هانلی و اسپش^۵، ۱۹۹۳).

برآورد ارزش تفریحی این تفرجگاه و بررسی عوامل مؤثر بر تمایل مردم می‌تواند گامی برای شناسایی اهمیت جنبه‌ی تفریحی آن و پیش‌بینی نیازها و رفع کمبودهای آن باشد. یکی از مهم‌ترین این مباحث، ارزشی است که مردم برای استفاده از این منطقه‌ی تفریحی قائل هستند و آن را با بیان مبلغ‌های تمایل به پرداخت، ابراز می‌کنند. بر طبق برآوردهای انجام شده سالانه ۱۰۰۰۰۰ نفر از محل این تفرجگاه بازدید می‌نمایند. با توجه به اینکه ارزش‌گذاری اقتصادی منابع زیست‌محیطی در تصمیم‌سازی برای تخصیص منابع کمیاب نقش مهمی ایفا می‌کند، نتایج حاصل از ارزش‌گذاری روش‌های مختلف ارزش‌گذاری می‌تواند به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان برای طراحی مؤثر و مناسب سیاست‌های توسعه پایدار کمک نماید.

۱-۳- ضرورت انجام پژوهش

امروزه گردشگری به عنوان یکی از منابع کسب درآمد، افزایش توان فرهنگی، اجتماعی و روش‌پایایی برای ایجاد مشاغل و حفظ برخی از آنها به شمار می‌رود. درآمدهای این صنعت به صورت مستقیم و غیرمستقیم در بخش اقتصادی فعال بوده و می‌تواند نقش ثروت‌آفرینی برای مناطق جاذب گردشگری ارائه نموده و مشاغل گوناگونی را به وجود آورد و از نظر صاحب‌نظران و کارشناسان مباحث اقتصادی، گردشگری یا صنعت گردشگری اساساً یک پدیده اقتصادی است.

هدف اصلی ارزش‌گذاری اقتصادی اکوسیستم‌ها فراهم‌آوردن اطلاعاتی است که به تصمیم‌گیرنده در جهت استفاده کاراتر از منابع موجود در جهت حداکثر نمودن بهبود و رفاه جامعه و حفاظت اکوسیستم کمک می‌کند. منبع هر آن چیزی است که قادر است بر شرایط انسانی تأثیر بگذارد. بنابراین، از دیدگاه اقتصادی واژه منابع مشتمل بر محیط زیست و منابع طبیعی است. در واقع ارزش‌گذاری اقتصادی منابع با

7. Travel Cost Method

۲. Contingent Valuation Method (CVM)

1. Replacement cost method

2. Opportunity Cost

3. Hanely and Spash

تعیین ارزش کمی کارکردها، خدمات و کالاهای اکوسیستم، برنامه‌ریزان و مدیران اجرایی، اجتماعی و اقتصادی را در برنامه‌ریزی حفاظت و بهره‌برداری پایدار منابع طبیعی یاری می‌دهد (قربانی و زارع، ۱۳۸۷).

منظور کردن ارزش‌های غیربازاری در تصمیم‌گیری‌ها به تعیین روابط جایگزینی کمک می‌کند و به تصمیم‌گیرندگان اجازه می‌دهد تا در سیاست‌ها، انتخاب بهتری را در پیش گیرند. همچنین محاسبه ارزش حفاظتی از دیدگاه مردم، به شناسایی دیدگاه‌ها و حساسیت آنها به مسائل زیست محیطی نظیر مناطق جنگلی کمک کرده و اگر روزی نیاز به کمک مردم جهت جلوگیری از تخریب این مناطق باشد، اطلاعاتی در اختیار برنامه‌ریزان و دولتمردان قرار می‌دهد. لذا در این تحقیق به بررسی ارزش تفریحی و حفاظتی تفرجگاه جنگلی اندبیل پرداخته می‌شود تا گامی در جهت ملموس کردن ارزش زیست محیطی این گونه مناطق و اهمیت حفظ و بهبود وضعیت آن باشد. با توجه به اهمیت و سهم بالای اکوسیستم جنگلی اندبیل در صنعت گردشگری شهرستان خلخال این مطالعه به بررسی مطبوعیت اقتصادی دست آمده از این منطقه پرداخته و سهم هر خانوار از این مطبوعیت برآورد خواهد شد. همچنین، عوامل مؤثر بر تمایل بر پرداخت بازدیدکنندگان جهت بهره‌مندی از این مطبوعیت زیست محیطی و حفاظت از این منابع تعیین می‌شود. بنابراین، ارزش‌گذاری مناطق گردشگری و کارکردهای زیست محیطی برای تصحیح تصمیم‌های اقتصادی که اغلب به منابع زیست محیطی به عنوان کالا و خدمات رایگان می‌نگرند، گامی مهم به شمار می‌رود.

معیارهای زیادی در طی چند سال جهت ارزیابی منافع و هزینه‌های زیست محیطی به کار رفته‌اند. از آن جمله می‌توان به روش هزینه - سود، تحلیل کارایی هزینه، قیمت لذت گرایی، ارزش‌گذاری مشروط، تحلیل هزینه مسافرت، ارزش وجودی، ارزش میراث و ارزش انتخاب اشاره کرد که از میان روش‌های فوق، روش ارزش‌گذاری مشروط در این پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در روش ارزش‌گذاری مشروط، از افراد با روش‌های پیمایشی درخواست می‌شود که میزان پرداخت خود را در مورد یکی از ابعاد محیط زیست بیان کنند. مثلاً فرض کنید که یک منطقه کم تراکم ولی زیبا، در معرض دودهای یک نیروگاه پیشنهاد شده قرار می‌گیرد که با زغال سنگ کار می‌کند. این دود، تعداد

گردشگران را پس از احداث نیروگاه کم می‌کند. در چنین حالتی، نظریه لذت‌گرایی کاربردی ندارد. زیرا جمعیت محلی پایین است و در نتیجه، اطلاعات مربوط به دستمزدها و ارزش‌داری‌ها کافی نیستند.

روش ارزش‌گذاری مشروط تلاش می‌کند تا ارزشی را تعیین کند که مردم با استفاده از یک مزیت زیست‌محیطی بدست می‌آورند؛ بدین طریق که از تعدادی افراد سؤال می‌شود تا حداکثر تمایل به پرداخت آنها را بدانند که آیا آمادگی برای پرداخت بهای آن مزیت را دارند یا با دریافت غرامت حاضر به تحمل از دست دادن مزیت هستند، یعنی قبول فقدان یک مزیت. در این مقطع باید خاطر نشان کرد که میل به پرداخت یا تمایل به پذیرش یکسان است. در واقع، تفاوت بین این دو مفهوم گسترده است و نظریه اقتصادی نمی‌تواند ما را برای پیش‌بینی آن آماده سازد. پاسخ به این مسأله در روانشناسی انسانی قرار دارد؛ مردم عمدتاً بیشتر به چیزی بها می‌دهند که قبلاً مالک آن بوده و اکنون آن را از دست داده‌اند تا به دست آوردن چیزی که قبلاً آن را نداشته‌اند (عسگری و مهرگان، ۱۳۸۰).

درخواست از افراد برای بیان عقاید خود در مورد ویژگی‌های زیست‌محیطی و تمایل آنها به پرداخت جهت بهبود آن ویژگی‌ها شبیه به تحقیقات بازار تجاری است. قبل از ورود یک محصول جدید به بازار، محققان باید از سلیقه‌های خریداران خود اعم از رنگ، مزه (اگر ممکن باشد)، بسته‌بندی و غیره و تمایل آنها به پرداخت بهای کیفیت‌های متفاوت آگاه باشند. در مورد ویژگی‌های زیست‌محیطی مانند مناظر، هوای پاک، میزان سر و صدا و غیره بازار مستقیمی وجود ندارد. ولی از افراد می‌توان در مورد کالاها سؤال کرد، درست مثل این که بازاری وجود دارد.

روش پرسشنامه شامل تعدادی موارد پیشنهادی است و مشابه موردی عمل می‌کند که یک بازار وجود داشته باشد. یک نیاز مهم آن است که منفعت زیست‌محیطی مورد نظر باید برای پاسخ‌دهنده شناخته شده باشد. متداول است که از یک پیشنهاد اولیه یا قیمت آغازین، شروع می‌کنند تا مشخص شود آیا پاسخ‌دهنده آن را قبول می‌کند یا خیر. اگر او همین ابتدا موافقت کند آنگاه فرآیند مکرری آغاز می‌شود که به تدریج قیمت پایه افزایش می‌یابد تا این که آن شخص اظهار کند که میل به پرداخت مبلغ اضافی نیست. آخرین رقم پذیرفته شده، حداکثر میل پاسخ‌دهنده به پرداخت است. در این اثنا، این فرآیند بر عکس می‌شود و پیشنهادات به تدریج کاهش می‌یابند تا این که حداقل تمایل به پرداخت پاسخ‌دهنده، مشخص

شود. می‌توان با استفاده از تکنیک آزمایشی و در شرایط آزمایشگاهی بررسی‌هایی همانند روش‌های پیمایشی انجام داد.

به غیر از تمایل به پرداخت و تمایل به قبول، می‌توان بررسی‌هایی در مورد تعیین دیگر موارد مربوطه مانند میزان درآمد پاسخ دهنده، تحصیلات، سن، جنس و غیره انجام داد. بر پایه‌ی این اطلاعات می‌توان تحلیل رگرسیون انجام داد. تابع تمایل به پرداخت شخص i به صورت زیر است:

$$WTP_i = f(Q_i, Y_i, T_i, S_i)$$

که WTP_i تمایل به پرداخت، Q_i کیفیت / کمیت آن خصوصیت، Y_i میزان درآمد، T_i شاخص سلیقه‌ها و S_i شاخص عوامل اجتماعی - اقتصادی مربوطه است.

عوامل زیادی وجود دارند که به واسطه آنها برخی اقتصاد دانان اهمیت زیادی به روش ارزش‌گذاری مشروط می‌دهند که عبارتند از:

- اربیبی روش: این حالت هنگامی بروز می‌کند که فرد، پاسخ یک جانبه و مبتنی بر تعصب می‌دهد تا بر نتیجه خاصی مؤثر باشد. این مسأله در اقتصاد عمومی به عنوان طفیلی شناخته شده است. بدین مفهوم که اگر شخص مجبور باشد بر اساس اظهارات خود مبلغی را پردازد، ممکن است میزان واقعی را با بیان مبلغی کمتر پنهان کند. اگر به افراد گفته شده که به خاطر حذف یارانه از امکانات تفریحی، مبلغ بیشتری باید از سوی استفاده کنندگان بر اساس تمایلات آنها پرداخت شود، هر فرد می‌تواند مبلغ خود را کمتر کند یا اگر تصمیم بر آن است که از یک دریاچه به منظور تفریح استفاده شود، باید دید که آیا این بررسی، قیمت بالایی را پیشنهاد می‌کند یا خیر، آنگاه پاسخ دهندگان قیمت را بیش از میزان واقعی می‌گویند. برخی اقتصاد دانان مانند بوهم (۱۹۷۲) و شولتز و همکاران (۱۹۸۱)، معتقدند که اربیب بودن روش را می‌توان به سادگی حذف کرد. به جای این که به افراد بگوییم که آنها باید بر اساس گفته خود پردازند، باید به آنها گفت که می‌توانند میانگین قیمت پیشنهادی را پردازند. برای افراد مشکل است که قیمتی را برای نفع خود اختصاص دهند. هر چند این نوع تحقیق هنوز مشکلاتی دارد. هر فرد ممکن است فکر کند که اگر قیمت پیشنهادی خود را بداند، مقدار متوسط از میزان واقعی کمتر خواهد بود و در پایان باید مبلغ کمتری پردازد.

-ارویی اطلاعات: این مورد هنگامی پیش می‌آید که از افراد خواسته شود تا ارزش ویژگی خاص را که در مورد آن بدون تجربه بوده یا تجربه کمی داشته‌اند، بیان کنند. مثلاً اگر از فردی خواسته شود تا ارزش دریاچه‌ای را که به منظور ماهیگیری استفاده می‌شود، معین کند و آن شخص تجربه‌ی ماهیگیری در آن دریاچه بخصوص را ندارد و یا اصولاً علاقه‌ای به ماهیگیری نداشته باشد، این ارزش‌گذاری بر اساس مشاهدات و برداشتهای نادرست صورت گرفته است. به علاوه، اطلاعات جدید ممکن است بر پیشنهاد افراد دیگر تأثیر بگذارند. مثلاً هنگامی که به افراد گفته می‌شود که تمایل به پرداخت جمعی، برای حفظ خدمات مورد نظر کافی نیست، ممکن است پیشنهادات خود را تغییر دهند.

-ارویی ابزاری: در بالا اشاره شد که محققان از یک سطح پایه‌ای شروع می‌کنند و آنقدر بالا می‌روند تا از میزان تمایل به پرداخت پاسخ دهنده آگاه شوند. این امکان وجود دارد که پیشنهاد اولیه طوری ارائه شود که پاسخ دهنده، عددی را حول و حوش آن بگوید. مثلاً پیشنهاد اولیه ۲۰۰۰۰ ریال نتیجه‌ی کاملاً متفاوتی با ۱۲۰۰۰۰ ریال دارد. به علاوه، این دامنه می‌تواند اثر مشابهی داشته باشد. ارزش‌گذاری پاسخ دهنده از دامنه‌ی ۱۲۰۰۰۰-۲۰۰۰۰ ریال با دامنه‌ی ۴۰۰۰۰۰-۲۰۰۰۰ ریال متفاوت است.

-ارویی فرضیات: این مسأله زمانی رخ می‌دهد که افراد با طرح‌هایی برخلاف پیشنهادات واقعی مواجه شوند. در مورد اخیر، وقتی خطایی اتفاق می‌افتد، هزینه به وجود می‌آید و افسوس می‌خورند که چرا مبلغ بیشتری پرداخته‌اند. یعنی احساس «فریب خوردن» می‌کنند. در حالت اول، چون افراد مجبور به پرداخت میزان برآورد شده نیستند، می‌توانند این آزمایش و بررسی را انجام دهند. برخی فعالیت‌های آزمایشگاهی صورت گرفته‌اند تا اهمیت اریب بودن فرضیات را نشان دهند.

ارویی پرداخت: روش پیشنهادی پرداخت ارزش خصوصیات زیست محیطی بر جواب‌های پاسخ دهنده تأثیر می‌گذارد. پرداخت از طریق مبالغ ورودی، مالیات، عوارض اضافی، نرخ‌ها، قیمت‌های بالاتر کالاها و غیره مؤثر است. برخی ممکن است نسبت به تغییرات حساس باشند. مثلاً ممکن است پرداخت سالانه ۲۰۰۰۰۰۰ ریال را به مالیات سبز ۲۰۰۰۰۰۰ ریال ترجیح دهند.

۱-۴- فرضیه‌های مطرح شده

-می‌توان با ارزش‌گذاری مشروط ارزش تفرجگاهی منطقه جنگلی اندبیل را برآورد کرد.

-بازدیدکنندگان تفرجگاه اندبیل تمایل دارند جهت استفاده تفریحی و حفاظت از این تفرجگاه مبلغی پرداخت نمایند.

-بین ویژگی های فردی و حرفه ای (درآمد ماهیانه، اندازه‌ی خانوار، وضعیت سنی و تحصیلی پاسخگویان) با ارزش‌گذاری تفریحی و حفاظتی تفرجگاه اندبیل رابطه معنی‌داری وجود دارد.

-بین فاصله از تفرجگاه اندبیل و تمایل به پرداخت رابطه معنی‌داری وجود دارد.

۱-۵- سؤال‌های پژوهش

- آیا می‌توان با استفاده از روش ارزش‌گذاری مشروط اقدام به برآورد ارزش تفرجی تفرجگاه جنگلی اندبیل نمود؟

- آیا بازدیدکنندگان تفرجگاه اندبیل تمایل دارند جهت استفاده تفریحی از این تفرجگاه مبلغی پرداخت نمایند؟

- از بین ویژگی های فردی و حرفه ای (درآمد ماهیانه، اندازه‌ی خانوار، وضعیت سنی و تحصیلی پاسخگویان) کدام یک در مقادیر ارزش‌گذاری تفریحی و حفاظتی تفرجگاه اندبیل مؤثر است؟

- آیا بین فاصله از تفرجگاه اندبیل و تمایل به پرداخت پاسخگویان رابطه معنی‌داری وجود دارد.

۱-۶- اهداف تحقیق

الف) هدف اصلی از این پژوهش، برآورد ارزش حفاظتی تفریحی تفرجگاه جنگلی اندبیل می باشد.

از طرف دیگر اهداف جنبی این تحقیق به ترتیب زیر قابل بیان است:

برآورد ارزش تفرجی سالانه تفرجگاه اندبیل با استفاده از روش ارزش‌گذاری مشروط

تعیین عوامل مؤثر بر برآورد ارزش تفریحی تفرجگاه اندبیل

۷-۱- تعریف مفاهیم و اصطلاحات پژوهش

۷-۱-۱- تمایل به پرداخت (مفهومی):

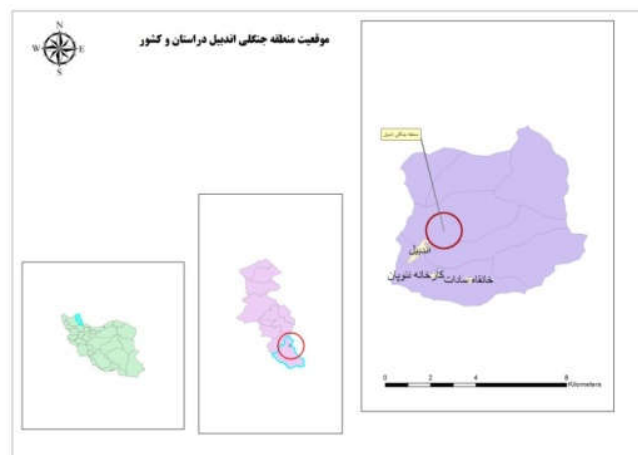
میزان مبلغ یا عوارضی که افراد در قبال سلامت، خدمات و ارزش مکانی در محلی مشخص مایل به پرداخت هستند را شامل می‌شود.

۷-۱-۲- تمایل به پرداخت (عملیاتی):

منظور از تمایل به پرداخت در تحقیق حاضر میزان مبلغ محاسبه شده توسط مدل لوجیت و روش حداکثر راست نمایی حاصل از بررسی‌های آماری پرسشنامه‌های پر شده توسط بازدید کنندگان تفرجگاه اندبیل خواهد بود.

۸-۱- قلمرو مکانی و زمانی تحقیق

در پژوهش حاضر جامعه آماری شامل بازدید کنندگان تفرجگاه جنگلی اندبیل شهرستان خلخال می‌باشند. از نظر زمانی تحقیق در تابستان سال ۱۳۹۵ انجام گردید. تصویر شماره (۱-۱) موقعیت جغرافیایی تفرجگاه را نشان می‌دهد.

تصویر (۱-۱) موقعیت تفرجگاه جنگلی اندبیل

تفرجگاه جنگلی اندبیل که بیشتر به چشمه میرعدیل (میرعدیل بولاغی)وبه گویش محلی به بیلدیر بولاغی نیز معروف است به مساحت ۲۵۰هکتار در پنج کیلومتری شرق مرکز شهرستان خلخال ، در محدوده روستای اندبیل و در کوهپایه های تالش قرار گرفته و دارای بوته زارهای جنگلی و همجوار با استان گیلان و در میان قله های تماشایی از جمله عجم و پر از چمنزارها و چشمه سارهای پر آب و زلال واقع گردیده است که همه ساله در فصول مختلف سال بویژه ایام تابستان ، مسافران و گردشگران زیادی در این محل حضور می یابند .

چشمه میرعدیل از جمله چشمه های پرآب و گوارا با مناظر و چشم انداز های بدیع است که در ورودی تفرجگاه به چشم میخورد. هر ساله با توجه به موقعیت جغرافیایی منطقه ، از طرف سازمان میراث فرهنگی استان اردبیل، جشنواره زمستانی شامل ساخت آدم برفی، پیست اسکی در این منطقه برگزار می گردد (ملکجاری ، ۱۳۹۰).

در این منطقه درختانی نظیر بلوط، آلوچه وحشی، ازگیل و درختچه های زرشک، نسترن وحشی و... به چشم می خورد. با توجه به دسترسی آسان، وجود جاده ی آسفالت، سرویس بهداشتی، نمازخانه، آلاچیق، محل کمپ و زمین فوتبال موقعیت مناسبی برای تفریح گردشگران و بازدیدکنندگان به شمار رفته و سالانه تعداد کثیری از مردم محلی و گردشگران ساعتی را در آن به تفریح می پردازند. تصویر شماره (۱-۲) نمایی از امکانات منطقه را نشان می دهد. (ملکجاری ، ۱۳۹۰).

تصویر (۱-۲) تصویر آلاچیق های تفرجگاه جنگلی اندبیل

به طور کلی تحقیق‌های علمی نیازمند تردید منظم و منطقی هستند و پژوهشگران باید به نتایج تحقیق به دیده انتقاد بنگرند و منتقد سرسخت پژوهش‌های خویش و دیگران باشد. به بیان دیگر، دنیایی که برای مطالعه به ما داده شده است، دنیایی صد در صد درست یا نادرست نیست. در علم تجربی هیچ چیز را نمی‌توان با قطعیت مطلق ثابت کرد و اصولاً تئوری، نه ثابت کردنی، نه رد کردنی و نه غیراحتمالی است. تحقیق حاضر نیز از موارد بیان شده فوق مستثنی نیست و دارای محدودیت‌هایی است که باعث می‌شود نتایج آن با احتیاط بیان شود. محدودیت‌ها و مشکلاتی که در اجرای تحقیق حاضر وجود داشته و باید حین تفسیر یافته‌های تحقیق و تعمیم آن مد نظر قرار گیرند، به شرح زیر می‌باشند:

- نخستین محدودیتی که می‌توان گفت مهمترین محدودیت نیز به شمار می‌آید، ویژگی خاص تحقیق نیمه تجربی است که در حوزه طبیعت متداول است. به سخن دیگر تأثیر متغیرهای دیگری که کنترل آنها خارج از دسترس محقق است و امکان تأثیرگذاری آنها بر نتایج تحقیق منفی نیست. متغیرهایی مانند شرایط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مردم، تعدادی از متغیرهایی هستند که ممکن است اثرگذار باشند.

- نتایج و یافته‌های بدست آمده تنها قابل کاربرد در جامعه آماری پژوهش حاضر می‌باشد و نمی‌توان آن را به جامعه آماری دیگری تعمیم داد.

- مقدار پایین مبالغ پیشنهادی برای گزینه‌ها

- شرایط آب و هوایی خاص منطقه

- محدودیت زمان بازدید از تفرجگاه اندبیل در طول به دلیل سردسیر و کوهستانی بودن منطقه

فصل دوم

مبانی نظری تحقیق

۱-۲- مقدمه

در این فصل به ادبیات نظری پژوهش پرداخته می‌شود، بدین منظور ابتدا به مبحث ارزش‌گذاری اقتصادی، تعریف گردشگری و ابعاد مختلف مؤثر بر تمایل به پرداخت آن پرداخته شده، سپس به موقعیت و وضعیت تفرجگاه جنگلی اندبیل و شرایط تفرجگاهی و مدیریت مربوط به آن آورده شده و در انتها به پیشینه‌های داخلی و خارجی در زمینه تحقیق اشاره می‌شود.

۲-۲- ارزش‌گذاری اقتصادی منابع طبیعی

۱-۲-۲- مفهوم ارزش

پرداختن به موضوعات و مسائل زیست محیطی از دیدگاه اقتصادی در جهت فراهم آوردن زمینه های توسعه پایدار، مستلزم استفاده از ابزار تحلیلی مناسب نظیر تحلیل هزینه منفعت اجتماعی، تنظیم حسابداری زیست محیطی و تکنیک های مناسب ارزش گذاری می باشد. به کارگیری چنین روش هایی نیازمند شناخت ارزش و قیمت منابع زیست محیطی و آگاهی از مقدار هزینه های خسارت و آسیب های وارده بر محیط زیست است. (بتمن و همکاران، ۱۹۹۳).

۲-۲-۲- نظریه ارزش در علم اقتصاد

بحث در مورد چگونگی تشکیل و تعیین قیمت یعنی، قانون ارزش از قدیمی ترین و دشوارترین بحث های اقتصادی می باشد ارزش از کارکرد عینی هدف یا قصدی که مورد جستجو واقع شود، ناشی می گردد. به چنین مفهومی، ارزش ابزاری می گویند.

بنابراین، ارزش مفهومی است که به چگونگی درک انسانها از موجودات و اشیایی که مشاهده می کنند مربوط می شود و از یک تغییر در رفاه مردم ناشی می شود و این یک تغییر کمی یا کیفی است که در بهره مندی از کالا یا یکی از مشخصه های آن کالا بوجود می آید. در نتیجه، چیزی دارای ارزش است که به رفاه انسان کمک می نماید و زمانی که رفاه بیشتری ایجاد شود، ارزش بیشتری نیز ایجاد می گردد. ارزش اقتصادی نمونه ای از ارزش های ابزاری و انسان مدارانه است که در ارتباط با هدف حداکثر سازی رفاه بشر و براساس ترجیحات انسان ها پایه ریزی شده است.

افراد فقط کالاهایی را می خرند که تمایل به پرداخت آنها مساوی یا بیشتر از قیمت آنها باشد. ارزش اقتصادی یکی از راه های ممکن برای تعیین ارزش می باشد، گرچه انواع دیگر ارزش از قبیل ارزش اخلاقی، ارزش ذاتی، ارزش فرهنگی و ارزش روحی و معنوی نیز مهم هستند. اما از آنجائیکه ارزش های ابزاری از طرز فکر، خواسته ها و درک اهداف انسانها ناشی می شوند، این امکان را به وجود می آورند که یک منفعت را با منفعت دیگر و یا با یک زیان مورد مقایسه قرار دهد (بتمن و همکاران، ۱۹۹۳).

۲-۲-۳- مفهوم ارزش گذاری اقتصادی

تجربه رشد و توسعه اقتصادی در نیم قرن اخیر نشان می‌دهد که همگام با توسعه، بهره برداری از منابع طبیعی و انتشار آلودگی به محیط زیست افزایش یافته و کیفیت این گونه منابع به شدت تنزل می‌یابد. اگر حفظ و تداوم حیات انسان‌ها به عنوان مهمترین هدف فعالیت‌های اقتصادی قلمداد شود و تلاش انسانها در راستای افزایش رفاه جهت گیری شده باشد، با انتشار آلودگی و کاهش کیفیت منابع زیست محیطی، در نهایت رفاه انسانها کاهش خواهد یافت. از آنجائیکه مصرف کنندگان منابع زیست محیطی طیف وسیعی از فعالان اقتصادی (تولید کنندگان و مصرف کنندگان) را شامل می‌شوند، برای منطقی نمودن استفاده از منابع زیستی می‌بایست معیاری را به عنوان قیمت برای اینگونه منابع معرفی نمود تا سطح بهینه استفاده از آن تعیین گردد و چون ظرفیت پذیرش آلودگی توسط محیط زیست محدود است، اینگونه منابع مانند سایر عوامل تولید به صورت یک قید و محدودیت وارد فرایند تصمیم‌گیری فعالان اقتصادی خواهد شد و سطح بهینه مصرف و یا استفاده از اینگونه منابع را تحت تأثیر قرار خواهد داد (کریم زادگان، ۱۳۸۲).

با توجه به اینکه کالاهای زیست محیطی در زمره کالاهای عمومی خالص طبقه‌بندی می‌شوند، بنابراین انتخاب گزینه‌های مرتبط با استفاده از آنها به مراتب پیچیده‌تر از کالاهای خصوصی است. چرا که تبعات آن به مراتب بیشتر بوده و آثار توزیعی و نشتی فراوانی به دنبال خواهد داشت. در نتیجه برای منطقی نمودن استفاده از منابع زیست محیطی ضروری است از طرق مختلف این منابع ارزش‌گذاری شوند

با توجه به اینکه منابع زیست محیطی به تمامی نسل‌ها تعلق دارد و رعایت حفظ آن برای نسل‌های آینده وظیفه‌ای همگانی است، پس ضروری است که فرایندی برای ارزش‌گذاری کالاهای زیست محیطی تدبیر شود. برای پیدا کردن ارزش اقتصادی منابع زیست محیطی می‌بایست ارزش تمامی کارکردهایی که اینگونه منابع برای بشر دارند را محاسبه نمود. با توجه به موارد فوق، در ارزش‌گذاری منابع زیست محیطی می‌بایست کلیه منافع ناشی از استفاده از منابع زیست محیطی و هزینه‌های مرتبط به آن‌ها لحاظ گردند.

اقتصاددانی به نام کنت بولدینگ ویژگی دیدگاه‌های متعارض درباره محیط زیست را به شکل یک منبع بیکران و نامحدود بیان کرد و دیدگاه جدید مربوط به محدودیت بنیادی محیط زیست را به صورت تفاوت میان دیدگاه "اقتصاد گله‌داری" و دیدگاه "زمین سفینه فضایی" از کره زمین ارائه داد. او اظهار کرد

که ما باید از این رفتار خود یعنی زندگی در یک اقتصاد گله‌داری با قلمرو نامحدود دست برداریم و بیاموزیم که با کره زمین مثل یک سفینه برخورد کنیم. سفینه، سیستمی چرخشی است که در آن تمامی تلاشها برای چرخش مجدد مواد، کاهش ضایعات، و ذخیره منابع انرژی تجدیدناپذیر و بهره‌گیری از منبع نامحدود انرژی خورشیدی می‌باشد.

۲-۳- منابع طبیعی و ارزش‌های اقتصادی

ارزش، یک مقوله ذهنی است و افراد، بنا بر علایق و تفکرات خود، یک موضوع را ارزش‌گذاری می‌کنند. در واقع، ارزش، وسیله‌ای برای تخصیص بهینه منابع و تبیین جایگاه مطلوب یک هدف است که بر پایه طرز فکر و ترجیح دولتمردان، افراد و گروه‌های بانفوذ، تا حدودی متغیر است. ارزش‌ها، مبنا و اساس برنامه‌ریزی هستند بنابراین ارزش‌گذاری واقعی موضوع‌ها، اهمیت بالایی در پیشرفت یک جامعه دارد. یکی از عوامل اصلی تخریب منابع طبیعی آگاهی نداشتن از ارزش‌های اقتصادی این منابع است؛ بویژه آن که در کشور ما هنوز سازوکار مناسبی برای ارزش‌گذاری اقتصادی منابع طبیعی فراهم نشده است؛ این که یک حوزه آبخیز به عنوان عرصه تولید آب یا یک هکتار جنگل چه ارزشی دارد، برای مسئولان اجرایی مفهوم عینی ندارد (راحلی و همکاران، ۱۳۹۲). با همین نگاه است که در مناطق خشک و نیمه خشک کشور با وجود بحران آب و کاهش شدید آب‌های زیرزمینی توسعه کشاورزی رخ می‌دهد یا در شمال کشور که توان اکوتوریسم بسیار بالایی دارد شاهد راه اندازی صنایع ناهمگون با طبیعت هستیم و طرح‌های عمرانی به قیمت تخریب طبیعت به اجرا در می‌آیند (امیرنژاد و همکاران، ۱۳۸۹).

بازار تنها برای برخی کارکردهای جنگل، مرتع و سایر منابع موجود در حوزه آبخیز، قیمت تعیین می‌کند و گاهی برای این کارکردها هم ارزش واقعی تعیین نمی‌شود. مصرف بهینه منابع، همان انتخاب درست و صرف هزینه کمتر است (پرون و اسماعیلی، ۱۳۸۷).

۲-۴- ارزش اقتصادی و تمایل به پرداخت افراد

ارزش اقتصادی، تمایل به پرداخت افراد را یا برای کسب فایده و یا برای احتراز از هزینه، منعکس می‌کند. معمولاً ارزش‌هایی که دارای اهمیت هستند به نسل کنونی، یعنی افرادی که عملاً انتخاب را انجام می‌دهند تعلق می‌گیرد. ولی یکی از ویژگی‌های خاص فایده‌ها و هزینه‌های زیست محیطی این است که این هزینه‌ها و فایده‌ها به افراد نسل‌های بعد نیز تعلق می‌گیرند. ارزش‌های افراد نسل‌های آینده را چگونه باید به حساب آورد؟ این موضوع رویداد بین نسلی هزینه‌ها و فایده‌ها می‌باشد. اگر فقط خواسته‌های نسل کنونی را در نظر بگیریم، این کار انتخاب نسل‌های آتی را نادیده می‌گیرد مگر اینکه مکانیسمی برای تضمین این امر وجود داشته باشد که نسل‌های کنونی به نمایندگی از نسل‌های آینده انتخاب کنند و منافع

Family name: Amiri	Name: Mohsen
Topic: Determination the Conservation and Recreational Values of Andabil Forest Recreational Area	
Supervisor: Dr. Farshad keivan behjo, Dr. Ardavan Ghorbani	
Advisor: Mikael Badrzadeh, Dr. Mehdi Moameri	
Graduate Degree: Master of Science	
Major: Natural Resource	Specialty: In Range Manegment
University of Mohaghegh Ardabili	Faculty of Agriculture and Natural Reasources
Graduation date: 2017.9.19	Number of pages: 94
Abstract	
<p>Undoubtedly, the availability of relevant economic information in different areas is a prerequisite for the proper planning of each country's development. This research was carried out with the aim of recreational conservation valuation of the Andabil forest in Khalkhal city. Sampling method was performed using a questionnaire and ground survey. Hence, 384 questionnaires were distributed among visitors from the study area and then were collected after completion. Logistic regression analysis was used to analyze the data. The results of the studies show that variables such as education level, gender, income and marriage have a significant effect on the willingness to pay visitors to the Andabil forest recreational area. Moreover, variable such as distance, environmental attitudes and bid prices also have a significant effect on the willingness to pay. In the whole Logit model, based on the maximum likelihood method, the willingness to pay each visitor was 54132 Rials. In a general conclusion, it can be argued that the requirement for optimal use of environmental resources is scientific and accurate planning, and that proper planning itself requires the valuation of environmental resources.</p>	
Keywords: recreational area, Conditional valuation, Willingness to pay, Andabil forest,	

Khalkhal County

University of Mohaghegh Ardabili
Faculty of Agriculture and Natural Resources

Department of Natural Resources
Thesis is approved for the degree of M.Sc.
in Range Management

Title:

**Determination the Conservation and Recreational Values of Andabil
Forest Recreational Area**

Supervisors:

Farshad Keivan Behjo (Ph.D)
Ardavan Ghorbani (Ph.D)

Advisors:

Mikael Badrzadeh (M.Sc)
Mehdi Moameri (Ph.D)

By:

Mohsen Amiri

September 2017